

10. Фролов Э. Д. Греция в эпоху поздней классики (Общество. Личность. Власть). СПб., 2001.
11. Фролов Э. Д. Рождение греческого полиса. Л., 1987.
12. Яйленко В. П. Архаическая Греция и Ближний Восток. М., 1990.
13. Frisk H. Griechisches Etymologisches Wörterbuch. Heidelberg, 1960.
14. Vandiver E. Classical Mythology: in 24 l. Интернет-адрес: <http://www.teach12.com/teach12.aspx?ai=30315&WT.srch=1>.

МАНДАТ ВЯРХОЎНАГА КАМІСАРА ПА НАЦЫЯНАЛЬНЫХ МЕНШАСЦЯХ

А. А. Шабунеўская

Сёння ў Еўропе больш не існуе монаэтнічных краін. Амаль ва ўсіх дзяржаў ёсць адна або больш меншасцяў у межах іх нацыянальных тэрыторый. Гэта групы, якія адрознівае іх уласная этнічная, лінгвістычная або рэлігійная ідэнтычнасць, іншая ад насельніцтва большасці. Гарманічныя адносіны меншасцяў і большасці, гэтак жа як павага да ідэнтычнасці кожнай групы, з'яўляюцца вельмі істотнымі для грамадства. Цікава, да меншасцяў узнікла паколькі этнічныя, расавыя і рэлігійныя напружаныя адносіны ўзраслі ў выніку парушэнняў правоў меншасці. Меншасці імкнуцца быць прызнанымі іх урадамі і жадаюць забяспечыць сваё права на ідэнтычнасць, гаварыць на ўласнай мове, выказваць і практыкаваць уласную рэлігію, валодаць культурай, усталяваць і падтрымліваць уласныя асацыяцыі. Яны таксама жадаюць удзельнічаць у грамадскім і палітычным жыцці і ў праектаванні і ажыццяўленні стратэгіі развіцця, што іх закранаюць [1, с.37].

Міжнародная супольнасць зараз прызнае, што не досыць проста гарантаваць, што няма ніякай дыскрымінацыі супраць меншасцяў. Адмысловыя меры з'яўляюцца істотнымі, каб абараніць і ўдасканаліць правы меншасцяў. Толькі за мінулае дваццацігоддзе такія меры былі прынятыя [2, с.17].

АБСЕ мае тры асноўныя стратэгіі па працы з пытаннямі правоў меншасцяў: місіі, офісы, дзейнасць Вярхоўнага Камісара па Нацыянальных Меншасцях, як «прылады прадукіравання канфліктаў на найбольш ранняй стадыі» [3, с.2].

Падыход АБСЕ адносна абароны правоў чалавека ўвасоблены ў паняцці «усебаковай бяспекі», якое прызнае фундаментальную сувязь паміж бяспекай і павагай да правоў чалавека. Прызнанне ўзаемазалежнасці па праблемах ваеннай і палітычнай бяспекі і правоў чалавека, гэтак жа як эканамічных і экалагічных праблем, было выкладзена ў 1975 годзе ў Заключным акце Хельсінкі. Прынцыпы,

пазней вядомыя як «дэкалог», падзеленыя на тры вобласці або «кошыкі». Першым з'яўляецца «кошык бяспекі», які звяртаецца да традыцыйных вайсковых праблем. Другі – супрацоўніцтва ў рэчышчы праблем эканамічных і экалагічных. Трэцім з'яўляецца «чалавечае вымярэнне», якое ўключае правы чалавека і гуманітарныя справы.

У межах структуры ўсебаковай бяспекі механізм працы Вярхоўнага Камісара па Нацыянальных Меншасцях (ВКНМ) апісаны і «знаходзіцца ў кошыку бяспекі». Роля ВКНМ павінна засяроджвацца на спрэчках з удзелам нацыянальных меншасцяў, спрэчках, у якіх ёсць міжнародны характар, якія валодаюць схільнасцю выклікаць міждзяржаўную напружанасць ці міжнароднае ўзброенае сутыкненне [3, с.4].

ВКНМ павінен забяспечваць хуткае і ранняе выяўленне праблемы альбо канфлікту ў выпадках, дзе ён мяркуе, што апошнія маглі б пагражаць бяспецы або стабільнасці. Ён павінен прадпрымаць адпаведныя дзеянні, каб скараціць напружаныя адносіны, а калі яны ўзрастаюць, тады яго мандат патрабуе, каб ён звярнуўся да дзяржаў, на тэрыторыі якіх адбываюцца сутычкі, з прапановай у дастатковую колькасць часу ўлічыць далейшыя крокі, каб пазбегнуць ваеннага канфлікту [4, с.45].

Стандарты падыхода ВКНМ цвёрда прапісаныя ў міжнародным законе аб правах чалавека. Ён абапіраецца на міжнародныя акты, якія служаць асновай для дыялогу паміж дзяржавамі і дапамагаюць яму прапаноўваць магчымыя рэкамендацыі. Акрамя АБСЕ, большасць дзяржаў з'яўляецца чальцамі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый (акрамя Швейцарыі), і амаль тры чвэрці – чальцамі Рады Еўропы; яны юрыдычна звязаныя рознымі дамовамі, прынятымі ААН і Радай Еўропы, таксама двухбаковымі дамовамі і палітычнымі абавязальніцтвамі АБСЕ. Міжнародныя стандарты абароны меншасцяў часам маюць недахопы – яны недастаткова выразныя, што пакідае іх адчыненымі для інтэрпрэтацыі і магчымых нязгод. У адказ на гэтыя памылкі, і каб дапамагчы палітыцы – і заканадаўству, ВКНМ шукаў у трох выпадках дапамогу сусветна прызнаных экспертаў, каб растлумачыць сутнасць права меншасці ў вызначаных абласцях і прапанаваць рэкамендацыі. Гэтыя наборы рэкамендацый даюць дзяржаўнаму кіраўніцтву дапамогу ў пытаннях палітыкі для меншасцяў ў сферах адукацыі, мовы, і ўдзелу ў грамадскім жыцці:

- Рэкамендацыі Гаагі адносна Правоў Адукацыі Нацыянальных меншасцяў (1996)
- Рэкамендацыі Осла адносна Лінгвістычных Правоў Нацыянальных меншасцяў (1998)

- Лундскія Рэкамендацыі па Эфектыўным Удзеле Нацыянальных меншасцяў у Грамадскім жыцці (1999) [5, с.29].

ВКНМ наогул павінен праводзіць такую палітыку, якая здольна ўплываць на вырашэнне канфліктаў. Для гэтага неабходна, каб меншасцям далі адэкватную магчымасць падтрымліваць і развіваць іх выдатныя тоеснасці. ВКНМ падкрэслівае важнасць наступных элементаў у дасягненні добрага кіравання [6, с.2]:

- дазвол меншасцям удзельнічаць эфектыўна ў грамадскім жыцці, уключаючы палітычныя працэсы прыняцця рашэнняў;
- чуласць да лінгвістычных і адукацыйных запатрабаванняў меншасцяў, якія блізка звязаныя з правам кожнага чалавека развіць яго/яе ідэнтычнасць.

АБСЕ займаецца маніторынгам правоў чалавека праз шматлікія механізмы, але, безумоўна, найважнейшым з іх з'яўляецца офіс ВКНМ. Асноўны мандат Вярхоўнага камісара складаецца ў тым, каб забяспечыць «далёкае выяўленне» і, адпаведна, «ранняе дзеянне» на самай першай стадыі ў дачыненні да праблем нацыянальнай меншасці. У ВКНМ падвойная місія: па-першае, скараціць напружаныя адносіны, і, па-другое, дзейнічаць як «тэлеграф», каб прывесці ў гатоўнасць АБСЕ, калі напружаныя адносіны пагражаюць узрасці да ўзроўня, дзе яны не могуць утрымоўвацца сродкамі дыпламатыі [3, с.9]. У выкананні гэтай місіі ВКНМ павінен працаваць праз ціхую дыпламатыю і прамыя канфідэнцыйныя кантакты. Ён можа атрымаць і сабраць інфармацыю з любой крыніцы і падтрымаць кантакты з любым (акрамя тых, хто практыкуе або публічна патурае тэрарызму). Ён можа таксама атрымаць вызначаныя паведамленні і імкнуцца мець зносіны з бакамі, непасрэдна зацікаўленымі: ўрады, асацыяцыі, недзяржаўныя арганізацыі (няўрадавыя арганізацыі) і іншыя групы людзей, уключаючы прадстаўнікоў нацыянальных меншасцяў. Ён можа наведваць любую дзяржаву, якая ўдзельнічае ў АБСЕ, і мець зносіны вольна з любым, з кім ён жадае, уключаючы высокапастаўленых урадавых службоўцаў. Ён павінен быць «выбітнай міжнароднай індывідуальнасцю», дзейнічаць бесстаронне і «працаваць незалежна ад усіх бакоў, непасрэдна звязаных з узнікненнем напружаных адносін.»

Першым Вярхоўным Камісарам па Нацыянальных Меншасцях (1993 – 2001) быў Макс ван дер Стуль, які таксама займаў пасаду міністра замежных спраў Нідэрландаў. Ён дапамог палепшыць умовы цыган у Цэнтральнай і Ўсходняй Еўропе, замест таго, каб вырашыць канфлікты, якія ўзнікалі, імкнуўся не дапушчаць іх. Першы камісар таксама меў

справу з проблемами етнічних рускіх у частках былога Савецкага Саюза, такіх як Балтыйскія дзяржавы [4, с.50].

Другім ВКНМ стаў Карл Рольф Экеус, які нарадзіўся 7 ліпеня 1935 у Крестінехамне, Швецыя. З 1978 да 1983 ён быў прадстаўніком Канферэнцыі па Раззбраенні ў Жэневе, пасля працягваў працаваць у іншых камітэтах па раззбраенні. Вярхоўным камісарам на Нацыянальных меншасцях у АБСЕ быў прызначаны з 2001 да 2007. З 2005 – упаўнаважаны Міжнароднай Камісіі па Без весткі зніклых (ICMP).

Кнут Воллебек – цяперашні Вярхоўны Камісар па Нацыянальных меншасцях – нарадзіўся 11 лютага 1946 у Осла. Нарвежскі дыпламат і цэнтрыйскі палітычны дзеяч (хрысціянская Народная партыя). Служыў амбасадарам у Злучаных Штатах у 2001–2007 і Міністрам замежных спраў Нарвегіі з 1997 па 2000. Ён служыў удзельнікам мірных перамоў у былой Югаславіі (1993–1995). Воллебек быў прызначаны Вярхоўным камісарам АБСЕ на Нацыянальных меншасцях у 2007.

Мандат ВКНМ, разгледжаны вышэй, прапановуе агульныя прынцыпы, па якіх павінен дзейнічаць Вярхоўны камісар. Асноўны сродак – ціхая дыпламатыя, але ў гэтым не прапісаны сапраўдны падыход або сродкі, праз якія павінен ажыццяўляцца мандат. Фактычныя працоўныя метады былі ў значнай ступені развітыя першым Вярхоўным камісарам – Ван дер Стулем – на працягу яго тэрміна з 1993 да сярэдзіны 2001 [7, с.12]. У мандаце пераход ад выяўлення да ранняга дзеяння цвёрда структураваны. Аднак, ВКНМ пазбег строгай характарыстыкі дзеянняў – рэагаваў хутка і рана, шматразова наведваў краіны. Істотным з’яўляецца тое, што мандат таксама ўтрымоўвае «выходную стратэгію», паводле якой ВКНМ павінен падпарадкавацца пры выкананні службовых абавязкаў Міністру замежных спраў, Старшыне па Радзе Міністраў АБСЕ і Старэйшай Радзе АБСЕ, калі ён лічыць, што яго вобласць для дзеяння вычарпаная, таму што канфлікт узрос. Аднак, гэтая стратэгія ніколі не выкарыстоўвалася.

Літаратура

1. *Robertson D.* A Dictionary Of Human Rights. London: Europa, 1997.
2. *Troebs S.* The Council Of Europe’s Framework Convention For The Protection Of National Minorities Revisited. Speaking about rights, 1999. Vol. XIV.
3. Pamphlet No.9 of the UN Guide for Minorities: High Commissioner on National Minorities of the Organization for Security and Cooperation in Europe.
4. *Kemp W.* (ed.) Quiet Diplomacy In Action: The OSCE High Commissioner On National Minorities. The Hague: Kluwer Law Int’l, July 2001.
5. The Origin and Nature of the Lund Recommendations on the Effective Participation of National Minorities in Public Life, Helsinki Monitor. Vol. 11. No. 4. 2000. P. 29–61.
6. Интернет-адрес: <http://www.osce.org/documents>.

7. *Lillich R. et al., International Human Rights: Problems of Law, Policy And Practise. 4th ed. Boulder, CO: Aspen. 2006. (Casebook). P. 12.*

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПОЛОЖЕНИЕ ПОЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ НА ТЕРРИТОРИИ БССР В 1920- НАЧАЛЕ 1930-Х ГГ.

Е. В. Якимова, Л. А. Козик

В БССР в межвоенный период проживали представители различных национальностей. Одной из них были поляки. Их социально-экономическое положение определялось общими мероприятиями советской власти, поэтому на него распространялись мероприятия военного коммунизма, новой экономической политики, индустриализации и коллективизации сельского хозяйства.

По данным переписи населения 1926 г. на территории БССР насчитывалось 97498 поляков, из которых 20,2 % проживало в городе, а 79,8 % – в сельской местности. По социальному статусу среди рабочих их было 6,9 %; крестьян – 80,9 %; служащих – 4,4 %; безработных – 1,1 %, к категории «прочие» относился 1 % поляков [1, с.23].

Среди поляков, занятых на промышленных предприятиях в городах, преобладали квалифицированные рабочие. В БССР большинство их трудилось в химической отрасли производства и на железнодорожном транспорте, значительный был их процент и среди бумажников. На некоторых предприятиях и заводах (например, «Домбаль», «Коминтерн») поляки составляли большинство, что иногда приводило к их объединению с целью недопущения рабочих других национальностей к своей специальности [2, л.192].

Основную массу польского населения в Беларуси составляли крестьяне, которые проживали отдельными деревнями и хуторами либо по 2–5 семейств в белорусских деревнях [1, с.58]. По материальному положению поляки-крестьяне не были однородны. Они делились на бедняков, середняков и зажиточных. К первой группе относились малоземельные и безземельные крестьяне, которые занимались дополнительными заработками, чтобы прокормить семью. Беднота считалась опорой советской власти и противопоставлялась другим категориям крестьянства. Она полностью или частично освобождалась от уплаты налогов, ей предоставлялись участки земли, давались займы семена и оборудование [3, с.444]. Более того, на январском 1925 г. пленуме ЦК КП(б)Б было решено проводить обрезки земли у кулаков и хуторян (так называемой бывшей польской шляхты) и наделять ими